

การประเมินผลการดำเนินงาน
โครงการ เกษตร เพื่ออาหารกลางวัน
ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
: กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24

AN EVALUATION OF THE AGRICULTURAL PROJECT FOR LUNCH PROGRAM
INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN
: A CASE STUDY OF THE SCHOOLS
IN THE 24 th BORDER PATROL POLICE REGIONAL HEADQUARTER

วิทยานิพนธ์
โดย
นายอภิสิทธิ์ พึ่งพร

เสนอต่อคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
พ.ศ. 2536

วิทยานิพนธ์ การประเมินผลการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
: กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวน
ชายแดนที่ 24

AN EVALUATION OF THE AGRICULTURAL PROJECT FOR
LUNCH PROGRAM INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS
PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN

: A CASE STUDY OF THE SCHOOLS IN THE 24th
BORDER PATROL POLICE REGIONAL HEADQUARTER

โดย นายอภิสิทธิ์ พึ่งพร
MR. APHISIT PUNGORN

นักศึกษาคณะพัฒนาสังคม รุ่นที่ 9 รหัส 520331008

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการสอนวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็น
สมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) ได้

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงนาม.....*สมชาย สันใจตน*.....ประธาน
(ผศ.ดร.แดงอ่อน มั่นใจตน)
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536

ลงนาม.....*สุภา กิริติบุตร*.....ที่ปรึกษา
(อ.สุภา กิริติบุตร)
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536

ลงนาม.....*ไพวรรณ วรางกูร*.....ที่ปรึกษา
(อ.ไพวรรณ วรางกูร)
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ลงนาม.....*สมชาย สันใจตน*.....ประธาน
(ผศ.ดร.แดงอ่อน มั่นใจตน)
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536

ลงนาม.....*สุภา กิริติบุตร*.....ที่ปรึกษา
(อ.สุภา กิริติบุตร)
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536

ลงนาม.....*ไพวรรณ วรางกูร*.....ที่ปรึกษา
(อ.ไพวรรณ วรางกูร)
วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2536

คณะพัฒนาสังคมอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

.....*วิชัย รูปขำดี*.....คณบดี
(นายวิชัย รูปขำดี)

วันที่ 19 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536

บทคัดย่อภาษาไทย

วิทยานิพนธ์	การประเมินผลการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : กรณีศึกษา โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 24
โดย	นายอภิสิทธิ์ พึ่งพร
วิชา เอก	การวิเคราะห์และวางแผนทางสังคม
ปีการศึกษา	2535

การประเมินผลการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทำการศึกษาที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จำนวน 4 โรงเรียน คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้ง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเหมืองทอง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเวียงงาม และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยดอกไม้ ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และผลกระทบ (Impact) ของการดำเนินงานโครงการช่วงปีการศึกษา 2534 - 2535 ผลที่ได้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการต่อไป

การประเมินปัจจัยนำเข้า ได้พิจารณาถึงการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ จากผลการศึกษาพบว่า การให้ความรู้ซึ่งพิจารณาจากการให้ความรู้ทางด้านการเกษตร ด้านการประกอบอาหารและโภชนาการ ด้านหลักและวิธีการดำเนินโครงการนั้น ในสองกิจกรรมแรกมีการให้ความรู้ โดยการจัดอบรมให้แก่ครูและนักเรียนทั้ง 4 โรงเรียน แต่สำหรับด้านหลักและวิธีการดำเนินโครงการ พบว่าไม่มีการให้ความรู้ในเรื่องนี้ทุกโรงเรียน ในด้านอุปกรณ์ซึ่งพิจารณาทั้งอุปกรณ์การเกษตร อุปกรณ์งานครัว และวัสดุการเกษตรนั้น พบว่าอุปกรณ์และวัสดุที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอในทุกด้าน แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขปัญหาโดยใช้อุปกรณ์ที่ชาวบ้านมีอยู่ สำหรับงบประมาณซึ่งส่วนหนึ่งมาจากรัฐบาล และอีกส่วนมาจากชาวบ้านนั้น จากการศึกษาพบว่างบประมาณที่มาจากชาวบ้านจะมีสัดส่วนสูงกว่างบประมาณที่มาจากรัฐบาลใน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้ง บ้านเหมืองทอง และบ้านห้วยเวียงงาม กล่าวคือจะอยู่ในระหว่างร้อยละ 59.81 - 72.97 นอกจากนี้พบว่าในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยดอกไม้ และบ้านห้วยเวียงงาม มีงบประมาณ

ไม่เพียงพอ

การประเมินกระบวนการดำเนินงาน ได้พิจารณาถึงการจัดการด้านต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดตามผลการดำเนินงาน จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการผลิตนั้นในทุกโรงเรียน จะไม่ได้ใช้หลักวิชาการเท่าที่ควร แต่จะใช้ประสบการณ์ของครู ส่วนการจัดการด้านการประกอบอาหารกลางวัน พบว่ามีเพียงโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้งเท่านั้น ที่ใช้หลักวิชาการในการดำเนินงาน สำหรับการจัดการด้านการเงิน พบว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเป้ง และบ้านเหมืองทองเป็นไปอย่างเหมาะสม ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมในเรื่องของการประชุม การออกกำลังกาย การบริจาคเงินและสิ่งของ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านห้วยเป้งมีสูงกว่าในหมู่บ้านอื่น ๆ ทุก ๆ ด้าน สำหรับ 3 โรงเรียนที่เหลือนั้น ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับปานกลางทุกด้าน ยกเว้นบ้านห้วยคอกไม้ที่ชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริจาคเงินและสิ่งของค่อนข้างน้อย เกี่ยวกับการติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งทำโดยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล วิทยาลัยเกษตรกรรม เป็นต้น พบว่ามีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอในทุกโรงเรียน

การประเมินประสิทธิผล พิจารณาจากผลผลิตทางการเกษตรทั้งพืช และการเลี้ยงสัตว์ และพิจารณาจากการประกอบอาหาร จากผลการศึกษาพบว่าทั้งสามโรงเรียน ยกเว้นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยคอกไม้ สามารถผลิตพืชผักได้เพียงพอกับความต้องการของร่างกายนักเรียน แต่สำหรับการเลี้ยงสัตว์นั้น ทั้ง 4 โรงเรียนผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการขาดแคลนพันธุ์สัตว์ และอาหารสัตว์ ในส่วนของการประกอบอาหาร พบว่า โรงเรียนบ้านห้วยคอกไม้เป็นโรงเรียนเดียวที่ไม่สามารถประกอบอาหารได้ครบทุกวัน เพราะข้อจำกัดในด้านงบประมาณ

การประเมินผลกระทบ ได้พิจารณาในด้านของภาวะทุพโภชนาการ ความพึงพอใจ และความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการ จากผลการศึกษาพบว่า โครงการนี้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการในทุกโรงเรียน สำหรับความพึงพอใจนั้น ได้พิจารณาความพึงพอใจทั้งของนักเรียนและของผู้ปกครอง ในส่วน of นักเรียน ได้พิจารณาในด้านรสชาติและปริมาณของอาหาร กิจกรรมการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ สำหรับของผู้ปกครอง พิจารณาความพึงพอใจต่อกิจกรรมด้านการเกษตรและการประกอบอาหาร ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของนักเรียน จากผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในทุกโรงเรียน มีความพึงพอใจสูงในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านปริมาณอาหารกลางวัน สำหรับความพึงพอใจของผู้ปกครองพบว่ามี ความพึงพอใจสูงในทุก ๆ ด้าน เช่นเดียวกัน

โดยสรุปการดำเนินงานโครงการ ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องโครงการให้หมดไปได้ ทั้งนี้ควรปรับปรุงในด้านของปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการดำเนินงาน (Process) ให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา กล่าวคือ ด้านปัจจัยนำเข้า ควรให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการดำเนินงานโครงการให้กับครู และประชาชน ควรคัดเลือกครูใหญ่ โดยพิจารณาคุณสมบัติด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ นอกจากนี้ควรจัดหางบประมาณให้เพียงพอ สำหรับด้านกระบวนการดำเนินงาน ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนการผลิต และการประกอบอาหาร ให้ถูกหลักวิชาการ ตลอดจนเน้นการผลิตอาหารโปรตีนทั้งมาจากพืชและจากสัตว์ให้พอเพียงกับความต้องการ

ABSTRACT

THESIS TITLE AN EVALUATION OF THE AGRICULTURAL PROJECT FOR LUNCH PROGRAM INITIATED BY HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS MAHA CHAKRI SIRINDHORN: A CASE STUDY OF THE SCHOOLS IN THE 24th BORDER PATROL POLICE REGIONAL HEADQUARTER

BY MR.APHISIT PUNGORN

DEGREE MASTER OF ARTS (SOCIAL DEVELOPMENT)

MAJOR SOCIAL ANALYSIS AND PLANNING

ACADEMIC YEAR 1992

An evaluation of the agricultural project for lunch program initiated by Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn was done in 4 Border Patrol Police(BPP) Schools of the 24th BPP regional headquarter, namely Ban Huai Pao, Ban Mungthong, Ban Huai Wiang Ngam and Ban Huai Dokmai. The evaluation emphasized on input evaluation, process evaluation, effectiveness evaluation and context or impact evaluation during the academic year 1991 - 1992. The findings from this study will be used as a guidance for improvement of the program.

To evaluate the inputs of the program, 3 variables were studied. These were education, materials and budget. Considering the education, it was found that the teachers and the school-children were trained in agriculture and nutrition. However, none of them was informed about policy and strategies of the program. According to the materials, none of the 4 BPP schools received enough materials from the government and other organizations. These materials included vegetable seeds, animals and tools for planting and cooking. However, this problem could be solved by finding these resources from the community. Another consideration in input evaluation was budget. Two sources of

budget were found. One source was the government, the other was the community. The results showed that more than half of the budget came from the community. This was true for Ban Huai Pao BPP school, Ban Mungthong BPP school and Ban Huai Wiang Ngam BPP school. Moreover, the budgets of Ban Huai Dokmai BPP school and Ban Huai Wiang Ngma BPP school were inadequate.

For process evaluation, it consisted of 3 variables : management, community participation and monitoring. The results showed that the teachers of the 4 BPP schools had no proper methods in managing the production of food. Besides, only Ban Huai Pao BPP school had menu planning. Considering budget management, it was found that Ban Huai Pao BPP school and Ban Mungthong BPP school could manage their budgets well. To determine the community participation, participation in group meeting and donation both by labor and by money and things were used as indicators. Villagers of Ban Huai Pao highly participated compared to the others. For the rests, the villagers fairly participated except those of Ban Huai Dokmai. This can be explained by the lower income of Ban Huai Dokmai. The last variable studied in the process evaluation was monitoring. The results showed that the 24th BPP regional headquarter as well as other organizations continuously monitored every school.

The inputs and the processes operated on the 4 BPP schools were effective at one level. This was shown by the production of food and the frequency of cooking. Every school except Ban Huai Dokmai BPP school could produce adequate vegetables. However, none of them could produce adequate meat. This is partly dued to inadequacy of animals and feeds. Furthermore, only 3 BPP school could cook lunch 5 times a week but not Ban Huai Dokmai BPP school. This is probably dued to the limitation of the budget of Ban Huai Dokmai BPP school.

Apart from the evaluation mentioned above, impact of the program on nutritional status, satisfaction and knowledge of school-children as well as satisfaction of their parents were

evaluated. The results showed that nutritional status of school-children was improved as well as the knowledge of agriculture and nutrition. Besides, children and their parents were satisfied with this program.

In conclusion, although the program is effective, there are still a number of undernourished children who will certainly benefit from this program. The findings here suggest some improvements which can make this program more effective. These suggestions are : for the inputs of the program, the teachers and the villagers should be informed about policy and strategies of the program. The program managers should provide enough budget, as well. With respect to process, every school should have food production planning, with emphasis on production of animal protein and vegetable protein. Besides, every school should have menu planning which corresponds to the food production planning. Finally, the principal should be selected with cautions. He should have a creative idea and a good human relationship.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยพระเมตตาของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทานพระราชานุญาตให้ศึกษาโครงการตามพระราชดำริได้ และโปรดเกล้าฯ ให้อาจารย์ไพวรรณ วราภรณ์ที่ปรึกษาโครงการตามพระราชดำริฯ ร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษา

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.แดงอ่อน มั่นใจตน ประธานกรรมการ อาจารย์สุภา กীরติบุตร และอาจารย์ไพวรรณ วราภรณ์ อาจารย์กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ วางแนวทางการศึกษา และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนตรวจร่างวิทยานิพนธ์ จนสามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ คุณกิตติ ชันธมิตร รองผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ พ.ต.อ.สุทิน เขียวรัตน์ รองผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 (ผกก.ตชด.ที่ 24 ในขณะนั้น) ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจน คณะครู นักเรียน และประชาชนบ้านห้วยเป้ง บ้านเหมืองทอง บ้านห้วยเวียงงาม และบ้านห้วยดอกไม้ที่กรุณาให้ข้อมูล ตลอดจนข้อคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาขอขอบคุณ คุณวิศรุต คำทรงศรี คุณสมใจ ศรีชนานนท์ คุณกิ่งกัญจน์ วัฒนปรีชานนท์ คุณสุวีร์รัตน์ อินทร์โต และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูลและการจัดพิมพ์รายงานฉบับนี้ ตลอดจนให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ขอขอบคุณ คุณสุเทพ บรรณทอง คุณสุวีร์พร เขียงนิยม และเจ้าหน้าที่คณะพัฒนาสังคมทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในด้านเอกสารและการประสานงานต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่ง

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอขอบคุณ พ.ท.หญิง ดร.นันทพร วีรวัฒน์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุง ตรวจทาน และให้กำลังใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณคุณพ่อ-คุณแม่ และคุณน้า ที่เป็นห่วงใย ตลอดจนช่วยเหลือจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

อภิสิทธิ์ พึ่งพร